

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Quæstio sexta. Vtrum morosa delectatio quam quis habet de peccato
mortali sit peccatum mortale.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

sentitium, non absolute, sed secundum quod depreffus non expectans in motu suo deliberatione rationis, sed ea preveniens. Et ideo dicitur esse perpetua corruptionis.

QUANTUM ad secundum advertendum est quod omne peccatum est deviatio ab aliqua lege naturali, vel divina, vel quacunque alia lege recte posita. Et quia omnis lex habet vim coactivam per penas (Alioquin frustra ferrentur leges si eas liceret impunè transgredi.) Ideo secundum quamquam legem peccatum dicitur mortale, quod pena mortis damnatur, veniale verò dicitur quod leuiori pena puniatur. Unde Aug. Homel. 7. super Ioan. dicit quod crimen est quod damnationem meretur, crimen vocans peccatum mortale. Veniale autem (vt dicit) est quod non meretur damnationem. licet autè proprie mors sit privatio vite corporalis, tamen per quandam similitudinem privari finaliter visione divina & incurrere penam gehennæ mors dicitur sicut & ipsa visio dicitur vita, Ioan. 17. Hæc est inquit vita æterna vt cognoscant te solum verum Deum, &c. vniuersus autem vitam suam dicit in eo consistere in quo delectatur. Et ideo propter summam delectationem quæ est in visione divina in ipsa dicitur consistere vita nostra. Et in eius privatione cum afflictione gehennæ, mors. Sic ergo quod ad Theologos quorum est considerare opera humana, quatenus regulantur lege divina, peccatum mortale dicitur quo quis meretur finaliter privari visione divina, veniale verò quod non meretur hanc penam.

8 Hoc supposito dicendum est primò quod in sensualitate nullum potest esse peccatum secundum se, nec veniale nec mortale, sed est solum in ea peccatum veniale tantum ex negligentia rationis. Secundum est quod in ratione inferiori nunquam potest esse peccatum mortale, nisi ex consensu, vel negligentia rationis superioris. Primum patet, quia ibi primò inuenitur ratio peccati vbi inuenitur dominium voluntatis (loquimur enim nunc de peccato in moribus, genus autè moris primò incipit vbi dominium voluntatis reperitur, secundum quod aliquid imputatur nobis ad culpam, vel meritum) sed voluntas non habet dominium super motus sensualitatis nisi quia à ratione præueniri poterat (Non enim potest ferri imperium voluntatis nisi vbi potest præueniri iudicium rationis) ergo motus sensualitatis nullum est peccatum secundum se, sed solum ex negligentia rationis, vel voluntatis non præuenientis. Tale autè solum potest esse veniale peccatum & leuissimum, quia vbi non potest esse cõpletum voluntatis dominium ibi non potest esse perfectum peccatum, sed respectu motus sensualitatis voluntas non potest habere cõpletum dominium, quare &c. Minor probatur quia voluntas solum habet completum dominium in illis actibus qui ex imperio voluntatis procedunt, & hi sunt actus deliberationem sequentes, qui nullo modo sunt actus sensualitatis quæ est perpetua corruptio nis (vt dictum est) licet possit esse actus appetitus sensitivi prout natus est obedire rationi. Incompletum autem dominium habet voluntas in illis actibus qui non per imperium rationis, aut voluntatis procedunt, sed tamen voluntas eos impedire poterat, si ratio in præueniendo eos peruigil fuisset. Et hi dicitur motus sensualitatis qui ideo peccata sunt, quia quodlibet eorum præueniendo impedire potest, non autè omnes simul, quia dum vni obuiare nitimur ex altera parte potest insurgere motus illicitus, quia non potest ratio simul, & actu semper esse intèta ad renitendum omnibus quæ insurgere possunt. Et sic patet primum.

9 Secundum sic patet, non meretur quis penam legis nisi per peccatum commissionis, siue commissum in legem, Rom. 2. qui in lege peccauerunt per legem iudicabuntur. Sed mors æterna quæ est carètia visionis diuinæ: & pena gehennæ est pena solius legis æternæ, vel fidei per reuelationem habitæ: pena enim legis non excedit cognitionem legis. De beatitudine autè vel gehennæ nulla lex cognitionem tradit, nisi lex fidei, ergo nullus peccando meretur mortem gehennæ, nisi quatenus peccat contra legem æternam, vel legem fidei, sed omne tale peccatum contingit ex consensu vel negligentia rationis superioris, cuius solus est attendere ad legem fidei: ergo &c. Et confirmatur, quia lex non solum attendit penas ad coerendum malos, sed etiam premia ad conuocandum bonos. Sed nullus bene agens meretur vitam æternam, nisi directus à lege fidei.

ergo nullus quantumcumque male agens meretur mortem æternam, quæ est mors gehennæ, nisi sub lege fidei. Voco autem esse sub lege fidei non solum assensum, sicut est in his qui credunt, sed obligationem quomodo omnes sunt sub lege fidei etiam Iudæi, & Gentiles: nec excusatur quis, si non credit ex quo prædicationem fidei audiuit, vel audire potuit, & contempsit. Nullus enim est, qui si fecerit quod in se est, quin Deus ei reuelet ea quæ sunt fidei, sine quibus non est salus, vel per seipsum aspiciendo, vel per iuuantium mysterium exterius docendo.

10 Ad primum argumentum dicendum quod virtus non habet esse in sensualitate, strictè accipiendo sensualitatem, vt supra dictum est, quia virtus non est sine electione (vt dicitur, 1. Ethic.) motus autem sensualitatis sunt illi qui præueniunt electionem, & deliberationem rationis. Unde temperantia & fortitudo, licet sint in appetitu sensitivo, vt obediunt rationi, non tamen sunt in sensualitate proprie loquendo. Et per eandem rationem, nec virtus secundum completam rationem peccati, quod est peccatum mortale, sed solum peccatum veniale ex negligentia rationis non præuenientis.

11 Ad secundum dicendum quod illud quod ex genere suo est peccatum mortale, efficitur veniale propter imperfectionem actus moralis, vt magis patebit inferius. Et ideo licet circa obiecta sensualitatis contingat peccare mortaliter ex genere actus: tamen motus sensualitatis in hoc non potest esse peccatum mortale propter suam imperfectionem, quia deliberationem præuenit.

12 Ad primum argumentum alterius partis dicendum quod illud quod est nobis proprium pertinet ad rationem essentialiter vel participatiue. Appetitus autem sensitivus in nobis licet non pertineat ad rationem essentialiter, tamen participat aliquoties de ratione in quantum est natus obedire rationi. Et hoc modo potest esse subiectum virtutis & vitii.

13 Ad aliud dicendum quod Aug. diffiniuit peccatum mortale solum, quod nunquam committitur nisi ex consensu vel negligentia rationis superioris, vt deductum est.

QVÆSTIO SEXTA.

Verum morosa delectatio quam quis habet cogitando de peccato mortali, sit peccatum mortale.

Thom. 1. 2. q. 74. ar. 8.

Postea quaeritur, virtum morosa delectatio quam quis habet cogitando de peccato mortali sit peccatum mortale. Et videtur quod non, quia secundum Philosoph. 10. Ethic. delectationes differunt in bonitate & malitia secundum differentiam operationum. Sicut igitur se habet cogitatio interior ad actum exteriorè, sic delectatio consequens actum interioris cogitationis ad delectationem consequentem actum exteriorè, sed cogitatio interior non est peccatum mortale, quauis opus exterior sit peccatum mortale: ergo delectatio consequens solum cogitationem nuncquam est peccatum mortale.

1 Item actus exterior fornicationis non est peccatum mortale ratione delectationis, quum etiam sit in actu matrimonii, sed ratione deordinationis, sed qui consentit in delectationem, non oportet quod consentiat in deordinationem: per actum enim animæ separatur quæ sunt coniuncta in re, ergo &c.

2 IN contrarium est quod dicit Aug. 12. de tri. & habetur in littera quod totus homo damnabitur, nisi hæc quæ sine voluntate operandi, sed tamen cum voluntate rationalibus animam oblectandi solius cogitationis sentitur esse peccata per mediatoris gratiam remittantur, sed nullus damnatur nisi pro peccato mortali, ergo &c.

3 RESPONSIO. Quum delectatio voluntatis sequatur apprehensionem rationis, sicut est duplex apprehensio, simplex & reflexa: simplex quæ est in obiectum solum, vt quæ aliquis cogitat de fornicatione reflexa, quæ est in actu (vt cum aliquis cogitat se cogitare de fornicatione) sic est duplex delectatio consequens hos duos actus.

4 Dicendum ergo quod morosa delectatio sequens simplicem actum cogitationis de fornicatione, vel alio peccato mortali semper est peccatum mortale. Cuius ratio est, quia omnis complacentia voluntatis deliberatiua in aliquo peccato mortali, est peccatum mortale, sed morosa delectatio sequens actum simplicem cogitationis de fornicatione

In. 7. d. 4. q. 7.
1. 2. in. 6.
d. 33. q. 2.

In. 7. d. 4.
q. 7.

In. 7. d. 4. q. 7.
6. in. 11.

nicatione est huiusmodi. Est etiam complacentia deliberativa, cum sit morosa, voco enim nunc delectationem morosam, quae supponit deliberationem directam vel interpretativam. Est etiam complacentia in actu peccati mortalis, quia in illud solum fertur voluntas per delectationem, quod apprehensum est, per rationem, sed per actum simpliciter cogitationis de fornicatione nihil apprehenditur nisi fornicatio, & non cogitatio de fornicatione, quia non esset actus simplex sed reflexus, ergo voluntas sequens talem actum simpliciter fertur solum per complacentiam in peccato mortali, & sic peccat mortaliter. Delectatio vero sequens actum reflexum potest esse de duobus, sicut & cogitatio, scilicet de principali obiecto, puta de fornicatione & de secundario scilicet de cogitatione: haec enim duo se habent obiectivè ad actum reflexum, scilicet cum aliquis cogitat de fornicatione. Et si quidem sit delectatio de principali obiecto, erit peccatum mortale, per rationem quae facta est. Si vero sit de obiecto secundario, scilicet de cogitatione, sic non oportet quod semper sit peccatum mortale, sed quandoque veniale, ut cum quis sola curiositate cogitat talia, & de cogitatione delectatur. Quandoque vero nullum est peccatum, sed est meritum, ut quum quis utiliter de talibus cogitat, volens praedicare aut disputare. Talis enim delectatur non de peccato, sed de rationibus excogitatis circa peccatum.

6 Ad primum argumentum patet, procedit enim de delectatione, quae sequitur actum reflexum ratione obiecti secundarii, & illam non oportet esse peccatum mortale, ut dictum est.

7 Ad secundum dicendum quod delectatio sequens cogitationem simplicem de fornicatione est complacentia voluntatis in actum fornicationis, etiam si non statuatur implendum, propter aliquam aliam causam prohibentem. Et quia actus inordinatus est, ideo complacentia in ipsum est deordinata, quod autem dicitur quod illa quae sunt coniuncta in re possunt separari mente, verum est, ut cognoscantur, sed non ut habeantur, & quia voluntas fertur in rem ut habeatur in se, ideo fertur per consequens in omnia illa quae sunt rei coniuncta secundum esse.

Sententia huius distinctionis, xxv.
in generali & speciali.

Iam vero ad propositum redeamus. Superius determinavit Magister de libero arbitrio, per comparationem ad alias potentias. Hic determinat de lib. arb. quantum ad sui propriam rationem. Et dividitur in duas. Primo determinat suum intentum. Secundo determinat a qua libertate liberum arbitrium denominatur. Secunda ibi, est namque libertas. Prima dividitur in quatuor. Primo determinat de libe. arb. quantum ad suum obiectum. Secundo ostendit in quibus sit libe. arb. Et quomodo differenter sit in eis. Tertio concludit quoddam correlarium. Quarto subiungit quoddam incidens. Secunda ibi, haec quidem secundum praedictam assignationem. Tertia ibi, ex praedictis perspicuum est. Quarta ibi, & possunt notari in homine. Secunda pars principalis dividitur in duas. Primo distinguit triplicem libertatem, & declarat eam. Et quaedam dubia circa hoc. Secundo ex hoc concludit quaedam correlaria. Secunda ibi, ex praedictis iam apparet. Et haec est divisio & sententia lectionis in generali.

2 IN speciali sic procedit. Et proponit primo quod liberum arbitrium ad utrumque specti potest. Non autem extenditur aliqua libertas lib. arb. respectu praesentium & praeteritorum, sed solum respectu futurorum, non tamen respectu quorumlibet futurorum, sed solum contingentium, quae in nostra sunt dispositione & potestate. Postea dicit quod quum liberum arb. in nobis sit flexibile ad malum, tamen liberum arbitrium est in aliis, quam in nobis, scilicet in angelis bonis, & in eis est omnino liberum arbitrium a servitute peccati. Postea dicit quod liberum arbitrium in primo statu fuit, quo homo poterat non peccare. In ultimo vero statu erit quo non poterit peccare. Et haec libertas est maxime post hanc vitam. In medio vero statu est libertas, qua potest peccare, neque potest non peccare etiam mortaliter ante gratiam. Sed post gratiam non potest non peccare venialiter. Ex quo concludit quod libe. arb. per peccatum vulneratum est & spoliatum, vulneratum quoad naturalia, spo-

liatum quoad gratuita, ubi etiam dicit quod ipsa naturalia dici possunt aliquo modo gratuita secundum quod pertinent ad generalem gratiam. Et dicit quod libertatem perditam non potest homo recuperare sine gratia, sicut nec qui se occidit potest se per se ad vitam adducere. Postea dicit quod libertas triplex est, scilicet a coactione vel necessitate, a peccato & a miseria. A coactione semper fuit in primo statu & ultimo. Illa vero quae est a peccato est solum in libertatis per gratiam. Et subdit quod sicut servus iustitiae liber est a peccato, ita servus peccati liber est a iustitia, quia ei non servit, & haec non est vera libertas. Quae autem incidenter videtur vtrum libertas ad bonum & malum faciendum sit ipsa libertas arb. vel quid, & ad quid. Et ponit circa hoc duas opiniones. Quibusdam enim videtur, quod libertas ipsius arb. est quae hominem liberum facit ad bonum & ad malum. Quibusdam vero videtur quod libertas ipsius arbitrii non sit libertas ad bonum & malum. Sed quod libertas ad malum sit quaedam pronitas ad peccandum: libertas vero ad bonum sit aliquid per gratiam ipsi libertati additum. Magister magis sustinet quod ipsa libertas sit ab ipso libero arbitrio. Ita tamen quod in malum potest de se, in bonum autem non, nisi per gratiam adiuvetur, nisi valde debilitet. Vterius concludit duo correlaria. Quorum primum est, quod per peccatum diminutum est liberum arbitrium, quod recipit difficultatem ad bonum incitamentum, & pronitatem ad malum, quod ante peccatum non habuit: unde magis habent liberum arbitrium reparati per gratiam, quam non reparati. Sed liberum arbitrium est ad malum, quod per se potest, & ad bonum quod sine gratia non potest, secundum quod conclusum est quod est libertas naturae, & libertas gratiae. Sed libertas naturae non sufficit sine gratia liberante, vel adiuvente. Et in hoc terminatur sententia lectionis, &c.

QUESTIO PRIMA.

Vtrum liberum arbitrium sit solum eorum
quae sunt ad finem.

Tho. 1. 2. q. 3. ar. 2.

Circa distinctionem istam quaeritur, primo, vtrum liberum arbitrium sit solum respectu eorum quae sunt ad finem. Et videtur quod non, quia electio importat praecipuum unius respectu alterius. Sed sicut eorum quae sunt ad finem, unum potest alteri praecipuum, ita etiam diuersorum finium, ergo electio potest esse finis, sicut eorum quae sunt ad finem.

2 IN contrarium est quod dicit Philosophus, 3. Ethic. quod voluntas est finis, electio autem eorum quae sunt ad finem. 3 RESPONSIO. Dicenda sunt tria. Primum est quod libe. arb. seu electio, quae est actus lib. arb. est tantum eorum quae sunt ad finem, & nunquam est ipsius finis sub ratione finis. Secundum est, quod non est omnium eorum quae sunt ad finem. Sed solum eorum quae sunt vel existimantur eligenti possibilia. Tertium est, quod est solum nostrorum actuum, vel aliorum, ut tamen cadit sub actibus nostris.

4 PRIMVM patet, quia illud solum potest esse obiectum electionis, quod potest esse conclusio syllogismi operativi, seu consilii, vel deliberationis. (Est enim electio appetitus consiliabilis, id est eius quod conclusum est per consilium, ut dicitur, 3. Ethic.) Sed finis non potest esse conclusio in syllogismo practico, seu in consilio vel deliberatione, sed solum habet rationem principii (ut patet ex 2. Physic.) ea autem quae sunt ad finem habent rationem conclusionis, ergo &c. Est tamen considerandum quod sicut in speculativo nihil prohibet illud quod est unius demonstrationis principium esse conclusionem alterius (Primum tamen principium simpliciter non potest esse conclusio alterius demonstrationis.) Sic illud quod est in una operatione, ut finis nihil prohibet ordinari ad aliud, tanquam ad finem: & sic cadere potest sub electione, sicut in operatione Medici sanitas est ut finis, propter quod non cadit sub electione Medici, sed supponitur ut principium. Sed quia sanitas corporis ulterius ordinatur ad bonum animae, sicut & corpus est propter animam: ideo apud eum qui considerat de salute animae, sanitas vel infirmitas corporalis potest cadere sub electione.

5 SECVNDA